

Introïtusteksten:

Maleachi 3: 22-24:

Houd je aan het onderricht van Mozes, mijn dienaar, aan wie ik op de Horeb regels en wetten heb gegeven die gelden voor heel Israël. Voordat de dag van de Heer aanbreekt, die groot is en ontzagwekkend, stuur ik jullie de profeet Elia, en hij zal ervoor zorgen dat ouders zich verzoenen met hun kinderen en kinderen zich verzoenen met hun ouders. Anders zou ik het land volledig moeten vernietigen.

Jesus Sirach 48: 10

Over u staat geschreven dat u klaarstaat voor de vastgestelde tijd,
om de toorn te stillen vóór hij razernij wordt,
de ouders te verzoenen met de kinderen, de stammen van Jakob te herstellen.

Lezing: I Koningen 17

Overdenking:

Het optreden van Elia begint heel plotseling, zonder inleiding:

De Tisbiet Elia uit Gilead zei tegen Achab ... enzovoorts.

Wie is Elia? Wat is zijn achtergrond, zijn werk, wie zijn z'n ouders?

Zonder inleiding of uitleg voorspelt hij een grote droogte, namens God, zegt hij erbij, maar nergens staat dat God hem die opdracht heeft gegeven.

Dat er problemen zijn in het land, wordt in het hoofdstuk er voor verteld: het koninkrijk Israël is in tweeën gescheurd en inmiddels is Achab de zesde koning op rij in het noordelijke rijk Israël. Er staat:

Achab deed wat slecht was in de ogen van God. Zijn gedrag was nog erger dan dat van zijn voorgangers. Hij trouwde een buitenlandse vrouw en begon de afgod Baäl te vereren. Zo deed hij allerlei dingen waarmee hij de God van Israël tergde, meer nog dan de vorige koningen van Israël hadden gedaan.

Zo staat het er.

En dan komt Elia, als uit het niets tevoorschijn, om, namens god, een grote droogte te voorspellen.

Pas daarna spreekt God zelf tot deze Elia en zegt dat hij zich moet verschuilen bij een beek. Dat doet Elia, hij trekt zich terug in de woestijn, waar hij door de raven gevoed wordt. Een wonderlijk verhaal.

We lezen niet dat hij geroepen wordt om een profeet te zijn, of dat hij gezalfd wordt, hij is er gewoon en hij wil aantonen dat de god van Israël de enige echte God is, en niet Baäl of een andere vruchtbaarheidsgod.

Om dat te bewijzen doet Elia wonderen: hij houdt regen tegen en laat vuur uit de hemel komen. Verder kan hij voedsel vermenigvuldigen en een dode tot leven wekken. Ook zijn

einde is wonderlijk, want hij gaat niet gewoon dood, hij wordt opgetild met vurige wagens en paarden, zo verdwijnt hij in de wolken. Afbeelding

Een mysterieuze figuur, het enige wat we van hem weten is dat hij uit Tisbe in Gilead is gekomen, van de overkant van de Jordaan – en dat is precies de richting waarin hij weer verdwijnt, opgenomen in de hemel. Hij is niet gewoon gestorven.

Later is de legende ontstaan dat hij ook niet gewoon geboren is, maar rechtstreeks uit de hemel is neergedaald. Hij was er altijd al, als één van de engelen van God tijdens de schepping. Toen heeft hij gevraagd of hij naar de aarde mocht gaan om de mensheid te helpen. Dat mocht hij toen niet, pas in de tijd van koning Achab werd hem toestemming verleend. Zo daalde hij uit de hemel op de aarde om koning Achab te waarschuwen. Dit is dus geen bijbelverhaal, maar één van de legenden over Elia die later zijn ontstaan.

Waar komen die verhalen vandaan?

Dat komt misschien door de voorspelling uit het boekje Maleachi:

Voordat de dag van de Heer aanbreekt, stuur ik jullie de profeet Elia, en hij zal ervoor zorgen dat ouders zich verzoenen met hun kinderen en kinderen zich verzoenen met hun ouders. Dit heeft geleid tot allerlei verhalen over deze mysterieuze profeet die zulke wonderlijke dingen doet.

Hij is niet de enige die wonderen verricht, denk aan Mozes, die bitter water zoet maakt, water uit een rots slaat en vogels en brood uit de hemel laat regenen. Ook Mozes sterft niet gewoon, hij is door God zelf weg genomen.

Mozes en Elia worden gezien als grote profeten, en ze doen wonderlijke dingen, zijn die een teken van hoe God de wereld bedoeld heeft? Eten genoeg ...

In ons verhaal ontmoet Elia in Sarphat een weduwe, een gastvrije vrouw die Elia mee laat eten, terwijl ze nauwelijks genoeg heeft voor zichzelf en haar zoon. Zo zijn de regels van gastvrijheid: wat je hebt, deel je met anderen.

Dan gebeurt het wonder: de voorraad olie en meel slinkt niet, ze kunnen er dag na dag van blijven eten. In plaats van de hongerdood te sterven, kan de weduwe weer naar de toekomst kijken. Een hoopvol teken.

Dan wordt haar zoon ziek, het enige wat ze nog heeft, en hij sterft. Maar Elia verricht een tweede wonder: hij gaat op het dode kind liggen, strekt zich drie keer uit, dat wil zeggen met nadruk, en bidt tot God om de levensadem van de jongen te laten terug keren. Dat gebeurt en zo wordt de zoon tot leven gewekt.

Opnieuw kantelt het perspectief van de weduwe, en ze weet nu zeker dat Elia door God gezonden is en namens hem spreekt.

En wij weten nu ook: deze man is een profeet.

Het gekke is: de profeet Elia wordt wel 29 keer genoemd in het Nieuwe Testament, maar nergens is er een verwijzing naar de wonderen die hij gedaan heeft. Je zou denken dat er genoeg parallellen zijn met de wonderen van Jezus: die brood en vis vermenigvuldigde, water in wijn veranderde en doden opwekte. Ook hij is ten hemel gevaren, maar nergens wordt een verband gelegd met de wonderen die Elia deed.

Wel komen Elia, Mozes en Jezus samen op een berg: alle drie wonderen voedsel, en in hemel opgenomen.

Wel wordt aan Jezus gevraagd of hij Elia is, de Elia die terug zou komen voor de dag des heren aan zou breken. Een logische vraag, want in die tijd was er een grote verwachting dat het einde der tijden nabij was, en dan zou eerst Elia terug komen, Jezus deed wonderen en sprak over het koninkrijk van God: zou hij Elia zijn?

Maar nee, Jezus ontkent dat en wijst op Johannes de Doper:

“voor wie het aannemen wil, hij is de Elia die komen zou.”

Daar komt de overtuiging vandaan dat Jezus de Messias is, en Johannes de Doper de teruggekeerde profeet Elia.

Tegelijkertijd is het voor iedereen duidelijk dat de messiaanse tijd van vrede en gerechtigheid nog niet is aangebroken.

Dus: was Jezus de Messias wel? Of moet de Messias nog komen?

Daarover zijn joden en christenen het niet eens: volgens christenen is Jezus de Messias, volgens joden niet, zij verwachten de Messias nog en hebben een stoel klaar staan voor Elia, want die is de voorbode.

Het aardige is dat er twee opvattingen in de joodse traditie bestaan over de komst van de Messias:

De ene is dat als hij komt de wereld van gerechtigheid en vrede zal aanbreken.

De andere opvatting is dat de wereld eerst klaar moet zijn om de Messias te ontvangen, dat betekent dat er eerst vrede moet zijn, we moeten met elkaar verzoend zijn, pas dan ontstaat er ruimte voor de Messias. De opdracht aan ons, mensen, is om de wereld zo in te richten dat de Messias hier tussen ons kan wonen.

Die twee opvattingen bestaan in de joodse traditie naast elkaar.

Bij de opvatting dat de wereld er eerst klaar voor moet zijn om de Messias te ontvangen, zien we een mooie parallel tussen Jezus en Elia.

Jezus heeft ons laten zien hoe die rechtvaardige wereld er uit zal zien: voor iedereen genoeg te eten en te drinken, kinderen zullen niet sterven, recht en gerechtigheid zullen heersen.

Jezus vertelt daar gelijkenissen over, en hij doet wonderen waarmee hij vooruit wijst naar die tijd. Een tijd waarin verwoestende natuurkrachten, ziekte en lijden, ja zelfs de dood geen rol meer zullen spelen. Ter illustratie loopt Jezus over het water, geneest zieken, wekt doden tot leven.

Ook Elia laat in het verhaal van vandaag zien hoe dat zal zijn: genoeg te eten, meel en olie raken niet op en de dood zal niet meer zijn.

Advent is de tijd waarin we uitzien naar die tijd, de messiaanse tijd, het koninkrijk van God. Ook joden verwachten de Messias, elke dag, want er wordt gezegd dat hij elk moment kan komen, dus wees voorbereid.

Aan tafel staat een stoel klaar voor Elia, want die komt eerst, om verzoening te brengen en het verscheurde volk Israël te verenigen. Dan is de wereld er klaar voor om de Messias te ontvangen.

Dan zal er geen kermen meer zijn van weerloze kinderen, de slavernij is gebroken, geen oorlog of strijd.

Dat visioen houdt ons gaande, daar kijken we naar uit en daar zingen we over.

De nacht loopt ten einde, de dag komt naderbij.

De profeet Elia speelt een belangrijke rol in deze verwachting, en daar zijn allerlei verhalen over ontstaan.

Van hem wordt verteld dat hij zich beweegt tussen hemel en aarde, dat hij kan bemiddelen tussen God en mensen. Dat is belangrijk, want het rechtstreekse contact tussen God en mensen, zoals in de bijbelse tijd de profeten en aartsvaders met God konden praten, dat is er niet meer.

Het contact met God kan dan indirect via Elia, als tussenfiguur.

Zo is er een verhaal dat een rabbi aan Elia vraagt wanneer de Messias toch eindelijk zal komen. En toen een paar rabbi's er niet uitkwamen hoe een bepaalde wet uitgelegd moest worden, vroegen ze Elia hoe God er over denkt.

Een kant en klaar antwoord komt er niet uit de hemel, ook niet via Elia. Uiteindelijk, zo is zijn boodschap, zijn wij mensen verantwoordelijk voor wat we doen en laten, hoe we met elkaar iets van het leven maken.

De wetten zijn door God gegeven, maar wij mensen moeten ze uitleggen en in praktijk brengen.

Zo kunnen wij dus de wereld klaar maken voor de komst van de Messias.

Dat betekent: geen ingrijpen van boven verwachten, maar zelf in beweging komen, zelf Ergens een lichtje aansteken.

In adventstijd kijken uit naar het licht dat in de duisternis schijnt, de tijd waarin dorst en honger zijn geleden, en de dood niet meer zal zijn.

We lezen verhalen, over profeten die wonderen doen, die laten zien hoe God het leven bedoeld heeft.

Over Jezus die een glimp laat zien van dat koninkrijk van God, die als het ware ons heeft voorgeleefd hoe wij die wereld van vrede dichterbij kunnen brengen. Hem mogen we achterna gaan.

Daarbij kunnen we ons door die verhalen laten voeden, om de weg te kiezen die we zelf willen gaan, om ons steentje bij te dragen.

In de hoop en verwachting dat het ooit waar wordt: een wereld waarin mensen recht wordt gedaan, waarin we gezien worden en er mogen zijn zoals we zijn.

Laten we die hoop nooit opgeven.

Want: wie weet komt het goed, een rechtvaardige wereld waar niet de dood heerst....

Amen

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekklesialeiden.nl
info@ekklesialeiden.nl